

Tiedote 1.10.2023

Kansanliike vastustaa jälkihuollon ikärajan laskua ja nuorten hylkäämistä

Kaksi vuotta sitten sijaishuollossa kasvanut ja sieltä aikuistunut nyttemmin lastensuojelun jälkihuollon kokemusasiantuntijana toimiva Milo Rantala kiitti kansanedustaja Outi Alanko-Kahiluotoa jälkihuollon ikärajan nostamiseen johtaneesta lakialoitteesta. Lakialoite sai eduskunnassa laajan kannatuksen. Lakimuutoksen tavoitteena oli vähentää nuorten eriarvoisuutta ja ehkäistä nuorten syrjään jäämistä liian varhain päättyvän tuen takia. Jälkihuolto tarkoittaa sitä, että lapsuudessaan sijoitettuina olleet nuoret saavat aikuisuuden kynnyksellä tehostettua tukea itsenäisen elämän aloittamiseen.

Tilaisuus oli iloinen Milolle, tuhansille muille jälkihuoltoon oikeutetuille nuorille ja myös monelle lastensuojelun ammattilaiselle. Viimein valtio tunnusti julkisen vallan vastuun oman kotinsa ulkopuolelle sijoitettuna olleista nuorista. Yhteiskunta antoi aikanaan näille nuorille lupauksen turvasta ja tuesta itsenäistymiskehitykseen. Lupaus ei raukea tietynä päivämääränä, vaan se jatkuu siihen saakka, kunnes nuoren omat elämänhallinnan taidot kantavat. Kyse on tosiasiallisesta ja moraalisesta vastuusta. Velvollisuudesta kaikin keinoin turvata nuorille hyvä tulevaisuus.

Kaksi vuotta myöhemmin, 25.9.2023, Milo luovutti Pikkuparlamentissa adressin sosiaali- ja terveysministeri Juuson erityisavustaja Nuutti Hyttisille surullisemmissa tunnelmissa. Jälkihuollon ikärajaa ollaan hallitusohjelman linjauksen mukaisesti laskemassa 23 vuoteen. Tavoitteena on 24 miljoonan säästöt.

Vielä pari vuotta sitten nykyisen hallituksen ministereistä seitsemän kannatti ikärajan nostamista, nyt hallitus esittää ikärajan laskemista. Valtiovarainministeri Purra on ns. solidaarisuusvero koskeissa puheenvuoroissaan korostanut, että veronkevennyksistä seuraava 60 miljoonaa veroeuron menetys on valtion budjetissa suhteellisen pieni summa. Jälkihuollon ikärajan alentamisesta seuraava 24 miljoonan säästö on kuitenkin välttämätön valtiontaloutta tasapainottava toimi.

Milon luovuttamassa adressissa on tällä hetkellä 3016 nimeä. Se on kerätty kansalaisten ja jälkihuollon parissa työskentelevien ja sitä elävien aktiivisten kansalaisten vapaaehtoistyönä. Adressiin luovutuksen yhteydessä järjestettiin Ei jälkihuollon ikärajan laskulle! -seminaari, jonka järjestäjinä ja puhujina toimivat asialleen omistautuneet jälkihuollon työ- ja kokemusasiantuntijat. Seminaarissa puheenvuoron esittivät virkatyönään jälkihuoltoa toteuttavat Minna Manelius ja Hanna Ahlström, tutkimuksen näkökulmasta puhuivat Tanja Hirschovits-Gerz ja Johanna Hedman, järjestötoimijoiden puheenvuoron pitivät Kai Laitinen ja Terhi Laine. Lopuksi puheenvuoro annettiin kokemusasiantuntijoille. Vanhemman näkökulmaa avasi Johanna Sairanen ja nuorten puheenvuoron käyttivät Milo Rantala ja Ade Koivunen.

Kaikkien puheenvuoroissa korostui epäreilouden kokemus. Monet nuoret on otettu huostaan vasta vähän ennen täysi-ikäistymistä, ja aikuiseksi kasvaminen on vielä 23-vuotiaana täysin kesken. Puhujat korostivat puheenvuoroissaan jälkihuollon tukea saavien nuorten tarvetta läheisiin ihmissuhteisiin, pysyvyyteen ja ennakoitavuuteen. Puheenvuoroissa tuotiin esiin sekä kustannussäästöjen siirtymistä toisalle että myös inhimillistä näkökulmaa: tällä hetkellä monelta 23-vuotta täyttävältä voi tuntua ensi keväänä siltä, että matto vedetään jalkojen alta. Monella nuorella voi olla vielä peruskoulu kesken, he "asuvat" yömajoissa, eikä heillä ole lainkaan läheisiä ihmisiä ympärillään. Heidän ainoa luotettava aikuiskontaktinsa saattaa olla jälkihuollon työntekijä, joka jaksaa soittaa perään, sopia tapaamisia yhä uudelleen ja uudelleen, vaikka nuori ei olisi jaksanut tulla paikalle. Tämän suhteen katkaiseminen (hallituksen esityksen mukaan puolen vuoden siirtymäajalla) tuntuu kohtuuttomalta. Lakimuutoksen säästöt jäävät todennäköisesti varsin vähäiseksi, mutta nuoren loppuelämän kannalta ainoan luotettavan rinnalla kulkevan aikuisen menettäminen voi olla musertava. Nuorten pahoinvointi kasvaa jatkuvasti. Jälkihuollon varassa elämäänsä aloittelevat nuoret ovat vieläpä erityisen haavoittuvassa asemassa. Juuri näihin nuoriin hallitus haluaa säästötoimia kohdistaa?

Olemme koostaneet nostoja eri toimijoiden puheenvuoroista ja näitä saa vapaasti käyttää.

Kokemusasiantuntija Johanna Sairanen, vanhemman puheenvuoro

”Itsenäistyvän nuoren voi olla haastavaa ottaa apua vastaan omalta vanhemmaltaan, sillä heidän välillään on usein tunnettaakkaa sijoitusta edeltävältä ajalta. Ammattilaiseen nuori voi muodostaa omanlaisensa siteen ilman menneisyyden rasitteita.”

” Onko jälkihuollon ikärajan laskemisen säästö niin suuri, verrattuna siihen hyötyyn, jota nuoret voivat saada siitä? Vai tuleeko säästö siitä, että nuoret aikuiset häviävät palveluverkostoista tai kuolevat pois? Sitäkö tässä haetaan? Onko näillä nuorilla ihmisarvoa? Meille vanhemmille ainakin on. He ovat kuitenkin jonkun lapsia, jonkun rakkaita.”

Kokemusasiantuntija Milo Rantala

”Jälkihuollon ikärajan lasku toimisi vain jatkumona lapsuuden epävarmuudelle ja turvattomuudelle.”

Kokemusasiantuntija Ade Koivunen

”Jälkihuolto tukee vahvasti itsenäistymisessä ja opiskelussa, ilman sitä nuo asiat saattavat jäädä ja syrjäytymisriski kasvaa. Syrjäytyminen ja mielenterveysongelmat ovat valtiolle isompi menoerä kuin tuo kahden vuoden jälkihuolto.”

Johtava sosiaalityöntekijä Minna Manelius:

”Helsingissä jälkihuollon asiakkaana on 1454 nuorta huhtikuun 2023 tilaston mukaan. Heillä on 103 lasta, lisäksi 20 nuorta äitiä odottaa vauvaa.”

”Jälkihuollon sisällön minivaatimus on se, että jokaisella nuorella tulee olla koti, päivisin tekemistä, toinen aste ja peruskoulu suoritettuna sekä turvallinen aikuinen. Nämä eivät kaikkien kohdalla toteudu!”

Johtava sosiaalityöntekijä Hanna Ahlström

”Jälkihuolto on erityispalvelua, jonka keskiössä on suhdeperustainen työ. Muun aikuissosiaalityön ja nuorten sosiaalityön perustehtävä ei vastaa jälkihuoltoa, eivätkä ne siksi riittävästi vastaa nuorten tarpeisiin.”

”Jälkihuollossa yhdessä muiden toimijoiden kanssa tehtävä työ nuorten aikuisten päihitteettömän ja rikoksettoman elämän tukemiseksi toteuttaa jo nyt hallitusohjelmassa linjattuja nuorten syrjäytymisen ehkäisyä ja jengirikollisuuden torjumista ja vähentämistä. Jälkihuollon yläikärajan laskeminen on ristiriidassa hallitusohjelman tavoitteiden kanssa.”

Toiminnanjohtaja Kai Laitinen

”Jälkihuolto, jota järjestetään 23–24-vuotiaille nuorille, kohdentuu pääasiassa kaikkein haavoittuvimmassa asemassa oleville ja/tai nuorille, jotka eivät ole olleet valmiita ottamaan tukea vastaan heti 18-vuotiaana, vaikka tuen tarve on ilmeinen.”

”Olennaista jälkihuollon keston osalta on nuoren oma näkemys riittävästä ajasta tuessa. Nuoret eivät yleensä ota vastaan tukea, jos eivät sitä tarvitse.”

Sosiaalityön väitöskirjatutkija Johanna Hedman:

”Jälkihuollon ikärajasta ei suoraan ole tutkimustietoa, mutta meillä on hyvin paljon tietoa sen osalta, mikä nuoren hyvinvointia heikentää tai vahvistaa. Tiedossa on sekä tutkimuksen että kokemuksen perusteella, että pysyvä ihmissuhde, suunnitelmallisuus ja ennakoitavuus ovat yhteydessä parempaan psyykkiseen hyvinvointiin. Siirtymätilanteet ovat aina riski hyvinvoinnille ja sijaishuollosta itsenäistyvillä voi osua useampi vaihdos samaan kertaan: muuttua asuinpaikka, sosiaalityöntekijä, ohjaaja, psykiatrian hoitokontakti, opiskelupaikka.

Jälkihuollon merkitys riippuu siitä, millaisia muita suhteita nuorella on ympärillään. Yksinäisyys on iso ongelma, ja jotkut muuttavat uuteen kotiin ilman yhtäkään neuvovaa aikuista elämässään. Yhteiskunnan rooli ja jälkihuollon merkitys korostuvat silloin.

Kaiken tutkimustiedon valossa tiedetään, että sijaishuollosta itsenäistyvien nuorten hyvinvointi on merkittävästi verrokkiryhmiä heikompaa. Yhteiskunta on sijaishuollon ja huostaanoton myötä kuitenkin luvannut pitää huolta näistä lapsista ja nuorista – onko aikuiseksi kasvamisen ja muiden vaihdosten aika juuri se, johon leikkauksia kannattaa kohdentaa?”

Johtaja Terhi Laine

”Yhden nuoren osalta työllisyys- tai koulutuspolulle pääsy jälkihuollon tuella merkitsee 5 000–7 000 euron vuosittaista taloudellista hyötyä yhteiskunnalle lisääntyneinä tuloina ja vähentyneinä tulonsiirtoina ja muina kustannuksina.”

”Järjestöt ovat tärkeä osa jälkihuollon palveluekosysteemiä. Tavoitteena on, että jokaisella lastensuojelun jälkihuoltoon oikeutetulle nuorella on rinnalla kulkeva työntekijä.”

Hankepäällikkö Tanja Hirschovits-Gerz

”Jälkihuoltoon oikeutetut nuoret ovat monesti takamatkalla ja kirivät ikätovereitaan kiinni jälkihuoltona järjestettävän yksilöllisen aikuistumisen tuen avulla.”

”Jälkihuolto toimii vipuvoimana itsenäiseen aikuisen elämään ja edistää kiinnittymistä opintoihin ja työelämään.”

Lisätietoja:

Minna Manelius

VTM, sosiaalityöntekijä ja psykoterapeutti p. 044 2561730 minna@manelius.fi

Johanna Hedman

VTM, sosiaalityöntekijä, väitöskirjatutkija p. 050 3631200, johanna.k.hedman@helsinki.fi

Ade Koivunen

Kokemusasiantuntija, p. 040 6844770 adekoivunen@outlook.com